અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.
DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

[૨૦૧૫] ૯ એસ.સી.આર. ૫૫૨

સુશીલ અંસલ

વિરુદ્ધ

રાજ્ય (સીબીઆઈ મારફતે)

(ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૯૭/૨૦૧૦)

૨૨/૦૯/૨૦૧૫

[અનિલ આર. દવે, કુરિયન જોસેફ અને આદર્શ કુમાર ગોયલ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

સજા/સજાનું નિર્ધારણ– અપીલકર્તાઓ–આરોપીઓનું દોષસિદ્ધિ — ભારતીય દંડ સંહિતા (આઈપીસી) ની કલમ ૩૬ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૪–એ/૩૩૭/૩૩૮ અને સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૧૪ હેઠળ આરોપીઓને એક વર્ષની કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી — સુપ્રિમ કોર્ટની વિભાગીય પીઠે તેમની દોષસિદ્ધિ બહાલ રાખી હતી — પર તુ સજાના પ્રશ્ન પર અભિપ્રાયમાં તફાવત હતો — સજાના પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવા માટે આ બાબત

મોટી પીઠ સમક્ષ મોકલવામાં આવી — ઠરાવવામાં આવ્યું કે: આવા ગુના માટે મહત્તમ સજા બે વર્ષની કેદ છે — કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, સજાને તેની મહત્તમ મર્યાદા સુધી વધારવાની જરૂર છે — પરંતુ ન્યાયના હિત સચવાશે જો એક વર્ષની વધારેલી સજાના સમયગાળાના બદલામાં, દંડની નોંધપાત્ર રકમ લાદવામાં આવે, જેનો ઉપયોગ દિલ્હીમાં ટ્રોમા સેન્ટર સ્થાપવા/અપગ્રેડ કરવા માટે થઈ શકે — આથી, આરોપી નંબરો ૧ અને ૨ ને ચુકાદાની તારીખથી ૩ મહિનાના સમયગાળાની અંદર પ્રત્યેકને રૂ. ૩૦ કરોડનો દંડ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે — જો દંડ ચૂકવવામાં આવે, તો તેમની સજા ઘટાડીને અગાઉ ભોગવેલા સમયગાળા જેટલી કરવામાં આવશે — દંડ ચૂકવવામાં કસૂર કરવા બદલ, ૨ વર્ષની સખત કેદ ભોગવવી પડશે — કેસના વિશિષ્ટ તથ્યો અને સંજોગોમાં, આરોપી નંબર ૧૫ ની સજા ઘટાડીને રૂ. ૧૦ લાખના દંડની ચુકવણી પર અગાઉ ભોગવેલા સમયગાળા જેટલી કરવામાં આવે છે — કસૂર કરવા બદલ, એક વર્ષની કેદ ભોગવવી પડશે — ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ કલમ ૩૦૪–એ, ૩૩૭, ૩૩૮ સાથે વાંચતા કલમ ૩૬ — સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ, ૧૯૫૨ કલમ ૧૪.

અપીલોનો નિકાલ કરતા, કોર્ટે ઠેરવેલ કે:

૧. ગુનાની ગંભીરતા, ગુનો કરવાની પદ્ધતિ, આરોપીની ઉંમર અને અન્ય શમનકારી તથા ઉગ્ર બનાવનારા સંજોગોને ધ્યાનમાં લઈને યોગ્ય સજા ફટકારવી

જોઈએ. સજા ન તો અતિશય કઠોર હોવી જોઈએ અને ન તો હાસ્યાસ્પદ રીતે ઓછી હોવી જોઈએ. [પેરા ૧૬] [૫૬૨–ડી]

૨. વર્તમાન કેસ જેટલી મોટી માત્રાની બાબતમાં વધુ સજાની માંગ થઈ શકે છે, પરંતુ કોર્ટે સજા નિર્ધારિત કરતા કાયદા હેઠળ ઉપલબ્ધ વિકલ્પો સુધી જ પોતાની જાતને મર્યાદિત રાખવી પડશે. કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત મહત્તમ સજા બે વર્ષનો સમયગાળો છે અને વડી હાઇકોર્ટે, કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, એક વર્ષની સજા ફટકારવાનું પસંદ કર્યું હતું. [પેરા ૧૭] [૫૬૨–ઈ–એફ]

૩. હાઇકોર્ટ દ્વારા ફટકારવામાં આવેલી સજાને કલમ ૩૦૪–એ હેઠળ મહત્તમ બે વર્ષના સમયગાળા સુધી વધારવાની જરૂર છે પરંતુ એક વર્ષની વધારાની સજાના સમયગાળાના બદલામાં, દંડની નોંધપાત્ર રકમ લાદવાની જરૂર છે. જો સદરહુ દંડની રકમ ચૂકવવામાં આવે, તો એ૧ ના કિસ્સામાં સજા ઘટાડીને અગાઉ ભોગવેલા સમયગાળા જેટલી કરવી જોઈએ. સમાનતાના સિદ્ધાંત પર, એ૨ નો કેસ પણ એ૧ ની સમકક્ષ જ રહેશે. આમ, ન્યાયના હિત સચવાશે, જો અપીલકર્તાઓને દંડ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે જેથી દંડની રકમનો ઉપયોગ કાં તો દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર માં ટ્રોમા સેન્ટર સ્થાપવાના હેતુ માટે અથવા દિલ્હી સરકાર દ્વારા દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્રમાં સંચાલિત હોસ્પિટલોના ટ્રોમા સેન્ટરોને અપગ્રેડ કરવા માટે થઈ શકે. [પેરા ૧૮] [૫૬૩–એ–ડી]

૪. તેથી, એવો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે દરેક અપીલકર્તા પર રૂ. ૩૦ કરોડનો દંડ લાદવો જોઈએ અને જો સદરહુ દંડ ત્રણ મહિનાના સમયગાળાની અંદર ચૂકવવામાં આવે, તો અપીલકર્તાઓની સજા ઘટાડીને અગાઉ ભોગવેલી સજા જેટલી કરવામાં આવે. જો ઉપરોક્ત રકમ તારીખ ૧૯/૦૮/૨૦૧૫ ના આદેશની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર ચૂકવવામાં ન આવે, તો અપીલકર્તાઓએ અગાઉ ભોગવેલી સજા સહિત બે વર્ષની સખત કેદ ભોગવવી પડશે. [પેરા ૧૯] [પ૬૩–ઈ–એફ]

૫. અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિના સંબંધમાં જેની કલમ ૩૬ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૪–એ/૩૩૭/૩૩૮ હેઠળની દોષસિદ્ધિ બહાલ રાખવામાં આવી હતી, તે સમાનતાના આધાર પર, એક વર્ષની સખત કેદ ભોગવવાની સજાને પાત્ર રહેશે. જો કે, મોટી ઉંમર અને આરોપી અલ્ઝાઇમર જેવા રોગોથી પીડાતો હોવાને કારણે અને અન્ય વિશિષ્ટ તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા, જો તે દંડ તરીકે રૂ. ૧૦ લાખ ચૂકવે છે, તો સજા ઘટાડીને અગાઉ ભોગવેલા સમયગાળા જેટલી કરવામાં આવશે. જો તે તારીખ ૧૯/૦૮/૨૦૧૫ ના આદેશથી ત્રણ મહિનાની અંદર ઉપરોક્ત રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ જાય, તો તેણે અગાઉ ભોગવેલા સમયગાળા સહિત એક વર્ષની સજા ભોગવવી પડશે. [પેરા ૨૦ અને ૨૧] [પ૬૩–એચ; પ૬૪–એ–સી]

૬. એ–૧, એ–૨ અને એ–૧૫ પર લાદવામાં આવેલો દંડ દિલ્હી સરકારના મુખ્ય સચિવશ્રીને ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ દ્વારા નવું ટ્રોમા સેન્ટર સ્થાપવા માટે

અથવા દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્રની સરકાર દ્વારા સંચાલિત હોસ્પિટલોના હાલના ટ્રોમા સેન્ટરોને અપગ્રેડ કરવા માટે આપવામાં આવશે. [પેરા ૨૨] [૫૬૪–ઈ–એફ]

ક્રિમિનલ અપીલ અધિકારક્ષેત્ર:

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૯૭/૨૦૧૦.

નવી દિલ્હી ખાતેની દિલ્હી હાઇકોર્ટના ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૭૯૪/૨૦૦૭ માં તારીખ ૧૯/૧૨/૨૦૦૮ ના ચુકાદા અને આદેશથી નારાજ થઈને.

સાથે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૯૮/૨૦૧૦, ૫૯૯/૨૦૧૦, ૬૦૦–૬૦૨/૨૦૧૦, ૬૦૫/૨૦૧૦, ૬૦૬/૨૦૧૦ અને ૬૧૩/૨૦૧૦.

અપીલકર્તા વતી રામ જેઠમલાણી, ગોપાલ જૈન, સલમાન ખુર્શીદ, વિકાસ અગ્રવાલ, મધુકર, વિનય અરોરા, સુદર્શન સિંહ રાવત, સંજય જૈન, લતા કૃષ્ણમૂર્તિ, અનિરુદ્ધ આનંદ, સોમનાથ ગૌર, અજય અવાસ્થી, ચિરાગ મદન, પી. આર. માલા, મોહિત ડી. રામ, મોનિષા હાંડા, સંજય નારાયણ, શબીના અંજુમ, અસીમ મેહરોત્રા, અભિજાત પી. મેઢ.

પ્રતિવાદી વતી કે.ટી.એસ. તુલસી, હરીશ એન. સાલ્વે, જયંત કે. મહેતા, એ. ફરાજ ખાન, અંબિકા મહેતા, પ્રિયંકા અગ્રવાલ, મંદાકિની સિંહ, અપરાજિતા, ટી.એ. ખાન (બી. કૃષ્ણા પ્રસાદ વતી).

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અનિલ આર. દવે દ્વારા આપવામાં આવેલ.

<u>ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૯૭ અને ૫૯૮/૨૦૧૦</u>

૧. ઉપરોક્ત અપીલો શરૂઆતમાં કોર્ટના બે માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ દ્વારા સાંભળવામાં આવી હતી. જો કે વિદ્વાન ન્યાયમૂર્તિઓ દ્વારા દોષસિદ્ધિનો આદેશ બહાલ રાખવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ સજાના વિષય પર વિદ્વાન ન્યાયમૂર્તિઓ વચ્ચે મતભેદ હતો. ન્યાયમૂર્તિ ટી.એસ. ઠાકુરે સજા પર નીચે મુજબનો આદેશ પસાર કર્યો હતો:

> "(૧) સુશીલ અંસલ (એ–૧) અને ગોપાલ અંસલ (એ–૨) દ્વારા અનુક્રમે દાખલ કરવામાં આવેલી ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૯૭/૨૦૧૦ અને ૫૯૮/૨૦૧૦ ને આથી ફગાવી દેવામાં આવે છે અને તેમને ફટકારવામાં આવેલી દોષસિદ્ધિ અને સજા બહાલ રાખવામાં આવે છે."

જ્યારે ન્યાયમૂર્તિ જ્ઞાન સુધા મિશ્રાએ નીચે મુજબનો આદેશ પસાર કર્યો હતો:

"૪૪. તેથી, અત્રે અગાઉ નોંધાયેલા કારણોસર, હું એવા અભિપ્રાયની છું કે એવીયુટી અને સીબીઆઈ દ્વારા પસંદ કરાયેલી અપીલોમાં જે એક વર્ષના સમયગાળાની સજા વધારવાની હું મંજૂરી આપું છું તેના બદલામાં, તેને રૂ. ૧૦૦ કરોડ (એકસો કરોડ) ના દંડ સાથે બદલવામાં આવે જે એ–૧ સુશીલ અંસલ અને એ–૨ ગોપાલ અંસલ દ્વારા સમાન હિસ્સે એટલે કે પ્રત્યેકે રૂ. ૫૦ કરોડ અને કુલ રૂ. ૧૦૦ કરોડ ચૂકવવામાં આવશે, અને તે ભારતના સુપ્રિમ કોર્ટના સેક્રેટરી જનરલના નામે જારી કરાયેલા ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ દ્વારા ચૂકવવામાં આવશે જેને કોઈપણ રાષ્ટ્રીયકૃત બેંકમાં ફિક્સ્ડ ડિપોઝિટમાં રાખવામાં આવશે અને નવી દિલ્હીમાં દ્વારકા ખાતે કોઈપણ યોગ્ય જગ્યાએ ઉપહારના પીડિતોની યાદમાં બાંધવામાં આવનાર ટ્રોમા સેન્ટરના નિર્માણ પર ખર્ચ કરવામાં આવશે, કારણ કે અમને માહિતી આપવામાં આવી છે કે દ્વારકા અકસ્માત સંભવિત વિસ્તાર છે પરંતુ ત્યાં અકસ્માત પીડિતોની સારવાર માટે કોઈ સરકારી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અથવા જાહેર આરોગ્ય સંભાળ કેન્દ્ર નથી. આ હેતુ માટે, દિલ્હી રાજ્ય, ડીવીબી તરીકે જે રાજ્યની એક સંસ્થા છે/હતી, તે આ આદેશ અને ચુકાદાના ચાર મહિનાના સમયગાળાની અંદર દ્વારકા ખાતે કોઈપણ યોગ્ય સ્થળે ઓછામાં ઓછી પાંચ એકર અથવા તેથી વધુ જમીન ફાળવશે જેના પર અકસ્માત પીડિતો માટે ટ્રોમા સેન્ટરની સાથે દાઝી ગયેલા લોકોની

ઈજાઓ માટે એક સુપર સ્પેશિયાલિટી વિભાગ/વોર્ડ બનાવવામાં આવશે જે 'વિક્ટિમ્સ ઓફ ઉપહાર મેમોરિયલ ટ્રોમા સેન્ટર' અથવા એવીયુટી/ઉપહાર પીડિત મંડળ દ્વારા સૂચવવામાં આવનાર અન્ય કોઈ નામથી ઓળખાશે. આ ટ્રોમા સેન્ટરને સફદરજંગ હોસ્પિટલ, નવી દિલ્હીના વિસ્તરણ કેન્દ્ર તરીકે ગણવામાં આવશે જે ઉપહાર થિયેટરની નજીક છે અને અકસ્માત સ્થળ હતું જ્યાં જગ્યાની ખૂબ તંગી છે અને ત્યાં સારવાર માટે જતા દર્દીઓની વિશાળ સંખ્યાને જોતા વિસ્તરણની અત્યંત જરૂર છે. દ્વારકા ખાતે બાંધવામાં આવનાર ટ્રોમા સેન્ટરને સફદરજંગ હોસ્પિટલના વિસ્તરણ કેન્દ્ર તરીકે ગણવામાં આવશે જેનું નિર્માણ પ્રતિવાદી–આરોપી સુશીલ અંસલ અને પ્રતિવાદી–આરોપી ગોપાલ અંસલ દ્વારા કરવામાં આવશે, જે ગઠિત થનારી બિલ્ડિંગ કમિટીની દેખરેખ હેઠળ રહેશે જેમાં સુપ્રિમ કોર્ટના સેક્રેટરી જનરલ, સુપ્રિમ કોર્ટના રજિસ્ટ્રાર એડમિનિસ્ટ્રેશન સાથે મંડળ દ્વારા નામાંકિત કરાયેલા એવીયુટીના એક પ્રતિનિધિ અને હોસ્પિટલ સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ, સફદરજંગ હોસ્પિટલ, નવી દિલ્હીનો સમાવેશ થશે અને દિલ્હી રાજ્ય દ્વારા જમીનનો પ્લોટ ફાળવવામાં આવ્યાની તારીખથી બે વર્ષના સમયગાળાની અંદર તે પૂર્ણ કરવાનું રહેશે, જે સફદરજંગ હોસ્પિટલ વહીવટીતંત્રના સત્તાધિકારીઓ દ્વારા અકસ્માત પીડિતો માટે તેના વિસ્તરણ કેન્દ્ર તરીકે ચલાવવામાં અને સંચાલિત કરવામાં આવશે."

૨. સજાની માત્રા અંગે બંને વિદ્વાન ન્યાયમૂર્તિઓ વચ્ચેના અભિપ્રાયના તફાવતને ધ્યાનમાં લેતા, તારીખ ૦૫/૦૩/૨૦૧૪ ના નીચે મુજબના આદેશના અનુસંધાને આ બાબત અમારી સમક્ષ મૂકવામાં આવી છે:

> "૪. અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૯૭, ૫૯૮ અને ૫૯૯/૨૦૧૦ અને રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૦૫, ૬૦૬ અને ૬૧૩/૨૦૧૦ અને એસોસિએશન ઓફ વિક્ટિમ્સ ઓફ ઉપહાર ટ્રેજેડી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૦૦–૬૦૨/૨૦૧૦ એ હદ સુધી કે જ્યાં સુધી સદરહુ અપીલોમાં ઉપર જણાવેલ અપીલોમાં દોષિત ઠરેલા અપીલકર્તાઓને ફટકારવામાં આવનારી સજાની માત્રાનો પ્રશ્ન સામેલ છે તે ત્રણ ન્યાયમૂર્તિઓની પીઠ સમક્ષ સંદર્ભિત રહેશે".

૩. અમે પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે અને ચુકાદાના તે ભાગનો પણ કાળજીપૂર્વક અભ્યાસ કર્યો છે, જેના દ્વારા અપીલકર્તાઓ પર સજા લાદવામાં આવી છે.

૪. વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને કેસ સંબંધિત રેકોર્ડના અવલોકન પર, અમે જણાયું છે કે આગનું મૂળ કારણ દિલ્હી વિદ્યુત બોર્ડ દ્વારા સ્થાપિત અને જાળવવામાં આવેલું ૧૦૦૦ કેવીએ નું ટ્રાન્સફોર્મર હતું, જે ઉપહાર

સિનેમાના પરિસરમાં હતું. સદરહુ ૧૦૦૦ કેવીએ ટ્રાન્સફોર્મર, ભલે ઉપહાર સિનેમા પરિસરની અંદર આવેલું હતું, પરંતુ તે અપીલકર્તાઓનું ન હતું.

૫. સદરહુ ટ્રાન્સફોર્મરમાં તારીખ ૧૩/૦૬/૧૯૯૭ ના રોજ સવારે આશરે ૬.૫૫ વાગ્યે આગ લાગી હતી જેનાથી ટ્રાન્સફોર્મરની આસપાસના વિસ્તારને નુકસાન થયું હતું. સવારે ૭.૨૫ વાગ્યા સુધીમાં આગ પર કાબૂ મેળવી લેવામાં આવ્યો હતો અને ડીવીબીના બે કર્મચારીઓ અને સીનિયર ફિટર, બીર સિંહ દ્વારા તેનું સમારકામ કરવામાં આવ્યું હતું, જેઓ કદાચ ઇલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગના ક્ષેત્રમાં ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા ન હતા. સમારકામ કોઈ વિશેષ સાધનોના ઉપયોગ વિના કરવામાં આવ્યું હતું. તે જ દિવસે સવારે ૧૧.૩૦ વાગ્યા સુધીમાં વીજ પુરવઠો પુનઃ શરૂ કરવા માટે સદરહુ ટ્રાન્સફોર્મરને રિચાર્જ કરવામાં આવ્યું હતું.

૬. તથ્યોના માળખા પરથી આગળ જોતા, તે કમનસીબ દિવસે બપોરે આશરે ૩.૦૦ વાગ્યે 'બોર્ડર' ફિલ્મનો મેટિની શો શરૂ થયો હતો. બપોરે ૩.૫૫ થી ૪.૫૫ વાગ્યાની વચ્ચે સામાન્ય પાવર વીજ પુરવઠો બંધ થયો હતો; જો કે સિનેમા શો ચાલુ રહ્યો હતો. સાંજે ૪.૫૫ વાગ્યે વીજ પુરવઠો પુનઃ શરૂ થતાની સાથે જ, ડીવીબી ટ્રાન્સફોર્મરમાં તીવ્ર અને ભારે તણખા થયું હતું, જેના કારણે બી ફેઝ કેબલ અલગ થઈ ગયો હતો, બી ફેઝ કેબલ નીચે સરકી ગયો હતો, જેનાથી ઇલેક્ટ્રિક વીજ ચાપ બન્યો હતો અને અંતે ટ્રાન્સફોર્મર ફિન ફાટી ગયું હતું. આ તિરાડમાંથી ટ્રાન્સફોર્મરનું તેલ બહાર ઢોળાયું, આગ પકડી લીધી અને

પરિણામે સ્ટિલ્ટ ફ્લોર પર નજીકમાં પાર્ક કરેલા કેટલાક વાહનો સળગી ઊઠ્યા. આ આગથી ગરમ ઘટ્ટ કાળો ધુમાડો ઉત્પન્ન થયો, જે ચીમની ઈફેક્ટના કારણે ઝડપથી ઉપર તરફ સરક્યો.

૭. ધુમાડો સીડીઓ, એર કંડિશનિંગ ડક્ટ્સ તેમજ સ્ક્રીનની નીચેના વિસ્તારમાંથી હોલમાં પ્રવેશ્યો અને ઓડિટોરિયમના ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર પર બેઠેલા દર્શકો તરત જ બહાર ભાગી ગયા. બાલ્કનીમાં બેઠેલા દર્શકો માટે બહાર નીકળવું મુશ્કેલ બન્યું કારણ કે વીજ પુરવઠો ન હોવાને કારણે ત્યાં લાઈટો ન હતી, ન તો ત્યાં કોઈ ઈમરજન્સી લાઈટો હતી કે ન તો બહાર નીકળવાનો સંકેત આપતી લાઈટો હતી. તદુપરાંત, પબ્લિક એડ્રેસ લાઉડસ્પીકર સિસ્ટમ દ્વારા તરત જ વ્યવસ્થિત રીતે બહાર નીકળવા માટેની કોઈ ચેતવણી આપવામાં આવી ન હતી. જમણી બાજુના એક્ઝિટનું બંધ હોવું, એક એક્ઝિટ નાબૂદ કરવું અને બીજા એક્ઝિટનું સાંકડું હોવું તેમજ ડાબી બાજુના એક્ઝિટ નજીક અમુક બેઠકો ઉમેરવી, તેની સાથે બાલ્કનીના અમુક દરવાજાઓને બોલ્ટ મારીને બંધ કરવાના કારણે ગભરાટ ફેલાયો અને પરિણામે બાલ્કનીની બેઠકો પર બેઠેલા મોટાભાગના દર્શકો મોડેથી બહાર નીકળી શક્યા. ત્યારબાદ મોટાભાગના દર્શકોને ફાયર અગ્નિશામકો દ્વારા બચાવી લેવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ ધુમાડાના કારણે તેઓ ગંભીર રીતે પ્રભાવિત થયા હતા. આગને ટૂંક સમયમાં જ મોટી આગ જાહેર કરવામાં આવી હતી અને બચાવ કામગીરી સાંજે આશરે ૭.૩૦ વાગ્યા સુધી ચાલુ રહી હતી. આ સમગ્ર અકસ્માતમાં આશરે અન્ય ૧૦૦ લોકોને ઈજાઓ થવા ઉપરાંત ૫૯ વ્યક્તિઓએ જીવ ગુમાવ્યા હતા.

૮. અહીં એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે શરૂઆતમાં સિનેમા થિયેટરના બાલ્કની ભાગમાં બે બહાર નીકળવાના રસ્તા હતા. એક ભાગ એક્ઝિટ તરીકે ખુલ્લો હતો, જ્યારે બીજો ભાગ એક્ઝિટ નજીક મૂકવામાં આવેલી કેટલીક વધારાની બેઠકોના કારણે બંધ કરવામાં આવ્યો હતો. વધારાની બેઠકો તમામ સંબંધિત સત્તાધિકારીઓની પરવાનગી સાથે ગોઠવવામાં આવી હતી અને બીજું એક્ઝિટ પણ તમામ સંબંધિત સત્તાધિકારીઓની પરવાનગી સાથે બંધ કરવામાં આવ્યું હતું. હોમ ડિપાર્ટમેન્ટ, પોલીસ ડિપાર્ટમેન્ટ, ફાયર ડિપાર્ટમેન્ટ વગેરે જેવા સંબંધિત વિભાગોના પ્રતિનિધિઓએ બેઠકોની સંખ્યામાં વધારો કરવા, બેઠકોના બદલાયેલા લેઆઉટને મંજૂરી આપવા અને બીજા એક્ઝિટને બંધ કરવા માટે જરૂરી પરવાનગી આપતા પહેલા થિયેટરની મુલાકાત લીધી હતી.

૯. આ સંજોગોમાં, જ્યારે વધારાની બેઠકોની ગોઠવણને કારણે અન્ય એક એક્ઝિટ બંધ કરવામાં આવ્યું હતું, જે સંબંધિત સત્તાધિકારીઓની યોગ્ય પરવાનગી સાથે કરવામાં આવ્યું હતું, ત્યારે બાલ્કનીના દર્શકોએ માત્ર એક જ એક્ઝિટ તરફ દોડવું પડ્યું હતું જે સીડી તરફ દોરી જતું હતું, જે સીડી પહેલેથી જ કાર્બન મોનોક્સાઇડ સહિતના ઝેરી વાયુઓથી ભરાઈ ગઈ હતી.

૧૦. કાર્બન મોનોક્સાઇડ સહિતના ઝેરી વાયુઓ શ્વાસમાં જવાને કારણે, બાલ્કનીની બેઠકો પર બેઠેલા મોટાભાગના દર્શકો બાલ્કનીમાં અથવા સીડી પર ઢળી પડ્યા અને અંતે આ કમનસીબ અકસ્માત, જે આ કેસનો વિષય છે, તે થયો.

૧૧. ઉપરોક્ત નિર્વિવાદિત તથ્યોને ધ્યાનમાં લેતા, અપીલકર્તાઓ પર સજા લાદવા અંગેનો મુદ્દો અમારે નક્કી કરવાનો છે. અમે ફોજદારી કેસમાં સજા લાદવા સાથે સંબંધ ધરાવીએ છીએ અને દીવાની કેસમાં નુકસાની વળતર આપવા સાથે નહીં. બંને નક્કી કરવાના સિદ્ધાંતો અલગ છે.

૧૨. પ્રસ્તુત કેસમાં, અમે માત્ર યોગ્ય સજા લાદવા સાથે જ સંબંધ ધરાવીએ છીએ કારણ કે અપીલકર્તાઓને ભારતીય દંડ સંહિતા (આઈપીસી) ની કલમ ૩૬ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૪–એ/૩૩૭/૩૩૮ અને સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૧૪ હેઠળના ગુનાઓ માટે પહેલેથી જ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે અને દોષસિદ્ધિ આ કોર્ટ દ્વારા બહાલ રાખવામાં આવી છે.

૧૩. કોઈ એમ કહી શકે કે જો બીજી સીડી તરફ દોરી જતું બીજું એક્ઝિટ બંધ ન કરવામાં આવ્યું હોત, તો કદાચ નુકસાન અને મૃત્યુની સંખ્યા ઓછી હોઈ શકત. બીજું એક્ઝિટ બંધ કરવાનું કારણ વધારાની બેઠકોની ગોઠવણ અને બાલ્કનીમાં બેઠકોના લેઆઉટમાં ફેરફાર હતો. અપીલકર્તાઓ, જેઓ સિનેમા પરિસરના માલિકો છે, તેઓ એ હકીકતથી વાકેફ હતા કે બેઠકોના ઉમેરા અને બેઠકોના લેઆઉટમાં ફેરફારને કારણે એક એક્ઝિટ બંધ કરવામાં આવ્યું હતું અને સદરહુ હકીકતે દર્શકોને તે જોખમમાં મૂક્યા હોઈ શકે છે જેનો તેઓએ વાસ્તવમાં સામનો કર્યો હતો, જે અંતે ઉપરોક્ત અકસ્માતમાં પરિણમ્યો. ગમે તે હોય, હકીકત એ રહે છે કે અપીલકર્તાઓ દોષિત જણાયા છે અને તેઓને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે.

૧૪. સજાના મુદ્દા પર, અમારા સાથી ન્યાયમૂર્તિઓમાંના એક, ન્યાયમૂર્તિ ટી.એસ. ઠાકુરે હાઇકોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલી એક વર્ષની સખત કેદની સજાને બહાલ રાખી છે. જ્યાં સુધી ન્યાયમૂર્તિ જ્ઞાન સુધા મિશ્રાનો સંબંધ છે, તેઓ એવા અભિપ્રાયના હતા કે લાદવામાં આવેલી સજા અપૂરતી હતી અને તેથી, તેને વધારવી જોઈએ અને કદાચ એટલા માટે કારણ કે પીડિતોના વારસદારો વળતર મેળવવામાં રસ ધરાવતા ન હતા, તેઓ એવા અભિપ્રાયના હતા કે અપીલકર્તાઓ પર યોગ્ય દંડ લાદવો જોઈએ, જેનો ઉપયોગ જાહેર હેતુ માટે થવો જોઈએ જેથી ભવિષ્યમાં, આવા કોઈપણ અકસ્માતના કિસ્સામાં, ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિઓને તાત્કાલિક અને અસરકારક સારવાર આપી શકાય. વિદ્વાન ન્યાયમૂર્તિ, તેથી, કદાચ યોગ્ય રીતે જ એક વર્ષની વધારાની સખત કેદ લાદવા વિશે વિચાર્યું હતું અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે પીડિતોએ પહેલેથી જ તેમના જીવ ગુમાવ્યા હતા અને અપીલકર્તાઓ પાસેથી વસૂલ કરી શકાય તેવી દંડની રકમનો ઉપયોગ વધુ સારા જાહેર હેતુ માટે થઈ શકે છે, વિદ્વાન ન્યાયમૂર્તિ પ્રસ્તાવિત કરાયેલી વધારાની સજાના બદલામાં અપીલકર્તાઓ પર પ્રત્યેકને રૂ. ૫૦ કરોડનો દંડ નીચે મુજબ અવલોકન કરીને લાદ્યો હતો:

> "૪૦. આથી, હું એવા અભિપ્રાયની છું કે દોષિત અપીલકર્તાઓ પર માત્ર જેલની સજા જ નહીં પરંતુ નોંધપાત્ર દંડ લાદવાથી અમુક અંશે ન્યાયનું હિત સચવાશે. આમ, હાઇકોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલી એક વર્ષની સજા બહાલ રાખવામાં આવે છે, ત્યારે એવીયુટીની અપીલ મંજૂર કરતી વખતે વધુ એક વર્ષની વધારાની સજાને અપીલકર્તાઓ

સુશીલ અંસલ અને ગોપાલ અંસલ દ્વારા સમાન હિસ્સે ચૂકવવાપાત્ર નોંધપાત્ર દંડની રકમ સાથે બદલવી યોગ્ય રહેશે, તેની સાથે ડીવીબી પણ સામેલ રહેશે જે એવીયુટી દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ કરાયેલા ઉપહાર દુર્ઘટનાના પીડિતોને વળતર આપવાથી પોતાની જાતને મુક્ત કરી શકે નહીં".

"૪૨. પરંતુ એવીયુટી અને સીબીઆઈની અપીલ મંજૂર કરતી વખતે, હું એ હકીકતની નોંધ લઉં છું કે સુશીલ અંસલ હવે ૭૪ વર્ષથી વધુ ઉંમરના છે અને તેઓ મુખ્યત્વે તેમના ભાઈ અપીલકર્તા નંબર ૨ ગોપાલ અંસલ સાથે થિયેટરનો વ્યવસાય ચલાવતા હતા, હું માનું છું કે આ અપીલોમાં અપીલકર્તાઓ સુશીલ અંસલ અને ગોપાલ અંસલ પર લાદવામાં આવેલી વધેલી સજાના સમયગાળાને અત્રે પછી નિર્દિષ્ટ કરાનાર નોંધપાત્ર દંડની રકમ સાથે બદલી શકાય છે અને તે એવીયુટી દ્વારા દાખલ કરાયેલી ૨૦૧૦ ની અપીલ નંબરો ૬૦૦–૬૦૨ અને સીબીઆઈ દ્વારા દાખલ કરાયેલી ૨૦૧૦ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૦૫–૬૧૬ માં ચૂકવવામાં આવશે જે અપીલકર્તા સુશીલ અંસલ અને અપીલકર્તા ગોપાલ અંસલ દ્વારા સમાન હિસ્સે દિલ્હી વિદ્યુત બોર્ડની સાથે વહેંચવામાં આવશે કારણ કે મેં તેમના કર્મચારીઓ પર લાદવામાં આવેલી સજાને પણ બહાલ રાખી છે. મારો અભિપ્રાય ભોપાલ ગેસ લીક દુર્ઘટનાના કેસમાં પસાર કરાયેલા આદેશથી મજબૂત થાય છે જ્યાં ફોજદારી બેદરકારી માટેની સજાને

નોંધપાત્ર વળતરમાં બદલવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી જે પીડિતો અથવા તેમના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને ચૂકવવામાં આવી હતી".

૧૫. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રી રામ જેઠમલાણીએ રજૂઆત કરી હતી કે વર્તમાન કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં રૂ. ૧૦૦ કરોડના દંડની રકમ ઘટાડી શકાય છે અને અપીલકર્તા – સુશીલ અંસલ (એ–૧) ની મોટી ઉંમરને ધ્યાનમાં લઈને તેમની સજા ઘટાડીને અગાઉ ભોગવેલા સમયગાળા જેટલી કરવા અંગે ન્યાયમૂર્તિ મિશ્રા દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાયને સમાનતાના સિદ્ધાંત પર ગોપાલ અંસલ (એ–૨) ને પણ લાગુ કરવો જોઈએ. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે બંને અપીલકર્તાઓએ તેમને ફટકારવામાં આવેલી એક વર્ષની સજામાંથી પહેલેથી જ સજાનો નોંધપાત્ર ભાગ ભોગવી લીધો છે અને સજાના બાકીના સમયગાળા ભોગવવાના બદલામાં દંડ તરીકે નોંધપાત્ર રકમ ચૂકવવા તૈયાર છે. તેમણે એ પણ દર્શાવ્યું હતું કે એક વર્ષની સજામાંથી, તેઓ પહેલેથી જ ૫–૬ મહિનાની વાસ્તવિક સજા ભોગવી ચૂક્યા છે અને માફી સાથે ભોગવેલી સજા આશરે નવ મહિના જેટલી થાય છે.

૧૬. અમે આ બાબત પર યોગ્ય વિચાર કર્યો છે. એ ઉલ્લેખ કરવાની ભાગ્યે જ જરૂર છે કે ગુનાની ગંભીરતા, ગુનો કરવાની પદ્ધતિ, આરોપીની ઉંમર અને અન્ય શમનકારી તથા ઉગ્ર બનાવનારા સંજોગોને ધ્યાનમાં લઈને યોગ્ય સજા

ફટકારવી જોઈએ. સજા ન તો અતિશય કઠોર હોવી જોઈએ અને ન તો હાસ્યાસ્પદ રીતે ઓછી હોવી જોઈએ.

૧૭. અમે એ હકીકત પ્રત્યે સભાન છીએ કે આટલી મોટી માત્રાની બાબતમાં વધુ સજાની માંગ થઈ શકે છે, પરંતુ કોર્ટે સજા નિર્ધારિત કરતા કાયદા હેઠળ ઉપલબ્ધ વિકલ્પો સુધી જ પોતાની જાતને મર્યાદિત રાખવી પડશે. હકીકત એ રહે છે કે કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત મહત્તમ સજા બે વર્ષનો સમયગાળો છે અને વડી કોર્ટે, કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, એક વર્ષની સજા આપવાનું પસંદ કર્યું હતું જેને ન્યાયમૂર્તિ ઠાકુરે મંજૂર રાખ્યું છે. ન્યાયમૂર્તિ મિશ્રાના અસંમત અભિપ્રાયમાં ફેરફાર એ છે કે સજા વધારવામાં આવે પરંતુ વધારેલી સજાના બદલામાં નોંધપાત્ર રકમ ચૂકવવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવે અને જો વધારેલી સજાના બદલામાં દંડની રકમ ચૂકવવામાં આવે, તો જેલની સજા ઘટાડીને અગાઉ ભોગવેલા સમયગાળા જેટલી કરવાનો વધુ નિર્દેશ આપવામાં આવે.

૧૮. કેસના તથ્યો, બંને વિદ્વાન ન્યાયમૂર્તિઓ દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાયો અને બંને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા રજૂ કરાયેલી દલીલો પર વિચાર કર્યા પછી, અમે ન્યાયમૂર્તિ મિશ્રા દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાય સાથે સહમત છીએ કે હાઈકોર્ટ દ્વારા ફટકારવામાં આવેલી સજાને કલમ ૩૦૪–એ હેઠળ મહત્તમ બે વર્ષના સમયગાળા સુધી વધારવાની જરૂર છે પરંતુ એક વર્ષની વધારાની સજાના સમયગાળાના બદલામાં, દંડની નોંધપાત્ર રકમ લાદવાની જરૂર છે. અમે વધુમાં એવા અભિપ્રાયના છીએ કે જો સદરહુ દંડની રકમ

ચૂકવવામાં આવે, તો સજા ઘટાડીને અગાઉ ભોગવેલા સમયગાળા જેટલી કરવી જોઈએ, જેવું ન્યાયમૂર્તિ મિશ્રાએ સુશીલ અંસલ (એ૧) ના કિસ્સામાં દર્શાવ્યું છે. સમાનતાના સિદ્ધાંત પર, ગોપાલ અંસલ (એ૨) નો કેસ પણ સુશીલ અંસલ (એ૧) ની સમકક્ષ જ રહેશે. આમ, અમારો એવો સુદ્રઢ અભિપ્રાય છે કે ન્યાયના હિત સચવાશે જો અપીલકર્તાઓને દંડ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે જેથી દંડની રકમનો ઉપયોગ કાં તો દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર માં ટ્રોમા સેન્ટર સ્થાપવાના હેતુ માટે અથવા દિલ્હી સરકાર દ્વારા દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્રમાં સંચાલિત હોસ્પિટલોના ટ્રોમા સેન્ટરોને અપગ્રેડ કરવા માટે થઈ શકે.

૧૯. તેથી, અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે દરેક અપીલકર્તા પર રૂ. ૩૦ કરોડનો દંડ લાદવો જોઈએ અને જો સદરહુ દંડ ત્રણ મહિનાના સમયગાળાની અંદર ચૂકવવામાં આવે, તો અપીલકર્તાઓની સજા ઘટાડીને અગાઉ ભોગવેલી સજા જેટલી કરવામાં આવે. અમે એ હકીકતની નોંધ લીધી છે કે અપીલકર્તા નંબર ૧ મોટી ઉંમરના હોવાથી, તેમને સખત કેદ ભોગવવા માટે કહેવું ફળદાયી ન હોઈ શકે. સમાનતાના આધાર પર અને આ કેસના વિશિષ્ટ તથ્યો પર, અપીલકર્તા નંબર ૨ ને પણ સજા ભોગવવા માટે મજબૂર કરવામાં આવશે નહીં, જો તેઓ પણ તે જ દંડની રકમ ચૂકવે છે. જો ઉપરોક્ત રકમ તારીખ ૧૯/૦૮/૨૦૧૫ ના આદેશની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર ચૂકવવામાં ન આવે, તો અપીલકર્તાઓએ અગાઉ ભોગવેલી સજા સહિત બે વર્ષની સખત કેદ ભોગવવી પડશે.

<u>ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૯૯/૨૦૧૦:</u>

૨૦. ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૯૯/૨૦૧૦ માં પડકારવામાં આવેલી અપીલકર્તા એચ.એસ. પંવાર (એ–૧૫) ની દોષસિદ્ધિના સંબંધમાં, વિદ્વાન ન્યાયમૂર્તિઓએ ઉપરોક્ત અપીલ ફગાવી દીધી હતી અને આઈપીસી ની કલમ ૩૬ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૪–એ/૩૩૭/૩૩૮ હેઠળની દોષસિદ્ધિ બહાલ રાખી હતી. અપીલકર્તા એચ.એસ. પંવાર (એ–૧૫) ના સંબંધમાં સજાની માત્રાના પ્રશ્ન પર, ઉપર જણાવ્યા મુજબ આ બાબત અમારી સમક્ષ મૂકવામાં આવી હતી.

૨૧. ઉપર ચર્ચા કરાયેલા તથ્યોને ધ્યાનમાં લેતા અને સમાનતાના આધાર પર, અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે અપીલકર્તા હરસરૂપ પંવાર (એ–૧૫) ને એક વર્ષની સખત કેદ ભોગવવાની સજા ફટકારવામાં આવશે. જો કે, મોટી ઉંમર અને આરોપી અલ્ઝાઈમર જેવા રોગોથી પીડાતો હોવાને કારણે અને અન્ય વિશિષ્ટ તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા, જો તે દંડ તરીકે રૂ. ૧૦ લાખ ચૂકવે છે, તો સજા ઘટાડીને અગાઉ ભોગવેલા સમયગાળા જેટલી કરવામાં આવશે. જો તે તારીખ ૧૯/૦૮/૨૦૧૫ ના આદેશથી ત્રણ મહિનાની અંદર ઉપરોક્ત રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ જાય, તો તેણે અગાઉ ભોગવેલા સમયગાળા સહિત એક વર્ષની સજા ભોગવવી પડશે. હવે, અમને માહિતી આપવામાં આવી છે કે અપીલકર્તા હરસરૂપ પંવાર (એ–૧૫) એ તારીખ ૧૯/૦૮/૨૦૧૫ ના રોજ

જાહેર કરાયેલા અસરકારક આદેશ મુજબ રૂ. ૧૦ લાખ પહેલેથી જ ચૂકવી દીધા છે.

૨૨. સુશીલ અંસલ (એ–૧), ગોપાલ અંસલ (એ–૨) અને હરસરૂપ પંવાર (એ–૧૫) દ્વારા દાખલ કરાયેલી ૨૦૧૦ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૯૭, ૫૯૮ અને ૫૯૯ માં અપીલકર્તાઓ પર લાદવામાં આવેલો ઉપરોક્ત દંડ દિલ્હી સરકારના મુખ્ય સચિવશ્રીને ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ દ્વારા નવું ટ્રોમા સેન્ટર સ્થાપવા માટે અથવા દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્રની સરકાર દ્વારા સંચાલિત હોસ્પિટલોના હાલના ટ્રોમા સેન્ટરોને અપગ્રેડ કરવા માટે આપવામાં આવશે.

<u>ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૦૦–૬૦૨, ૬૦૫, ૬૦૬ અને ૬૧૩/૨૦૧૦</u>

૨૩. પરિણામે, રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલી ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૦૫, ૬૦૬ અને ૬૧૩/૨૦૧૦ અને એસોસિએશન ઓફ વિક્ટિમ્સ ઓફ ઉપહાર ટ્રેજેડી દ્વારા દાખલ કરાયેલી ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૦૦–૬૦૨/૨૦૧૦ નો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૨૪. ઉપરોક્ત આદેશને ધ્યાનમાં લેતા, વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં સજા લાદવાના પ્રશ્નના સંબંધમાં સુધારો કરવામાં આવે છે અને અપીલો આંશિક રીતે મંજૂર કરીને નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૨૫. અમે તારીખ ૧૯/૦૮/૨૦૧૫ ના રોજ આદેશનો અસરકારક ભાગ પસાર કર્યો હતો, પરંતુ કોર્ટનો સમય લગભગ પૂરો થઈ ગયો હોવાથી, અમે હવે સદરહુ આદેશ માટેના કારણો આપ્યા છે.

અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

કલ્પના કે. ત્રિપાઠી

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.
DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========